

Van Gölü'nün Dev Mikrobiyalitleri

Van Gölü'nün tuzlu-sodali suyunda çok az canlı yaşar. Endemik inci kefali bu canlıların en çok bilinenidir. Az sayıda plankton türü de gölde yaşayan diğer canlılar arasındadır. Gölde ilgi çekici bir oluşum daha var. Tıpkı mercan kayalıklarına benzeyen çok büyük yapılar oluşturabilen bu oluşumlar mikrobiyalitler olarak adlandırılıyor.

Mikrobiyalitler, kayaç benzeri yapılarıdır, siyanobakterilerin ve bazı mikroalglerin fotosentezi ile ve çevrelerindeki sudan kalsiyum karbonat çökelmeleri ile oluşurlar. Milyonlarca yıl önce Dünya'da çok yaygın olarak bulunan mikrobiyalitler günümüzde çok az yerde ve sınırlı sayıda bulunuyor. Van Gölü'ndeki mikrobiyalitler dünyanın en büyükleri. Büyüklükleri 30 cm'den 18 metreye kadar değişiyor. Buldukları derinlikse 1,5 metre ile 22 metre arasında değişiyor. Mikrobiyalitlerle ilgili araştırmaları Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden Prof. Dr. Mustafa Sarı yapıyor. Van Gölü'nde bugüne kadar on ayrı yerde mikrobiyalit kolonisi tespit edildi. Bunlardan ikisi 1991 yılından önce, sekizi ise geçtiğimiz iki yılda Prof. Sarı ve ekibi tarafından tespit edildi.

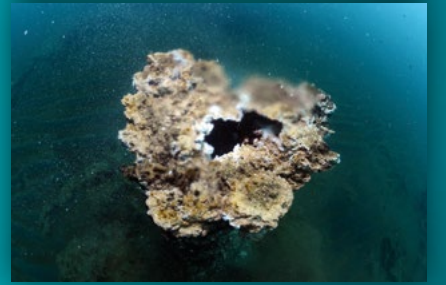
Prof. Sarı ve ekibinin bir diğer başarısı da mikrobiyalitlerden su çıkışını görüntülemek oldu. Mikrobiyalitlerden su çıkışı kuramsal olarak bilinmesine rağmen hiç görüntülenmemişti.

Özellikle mikrobiyalitlerin tepe noktalarından su çıkışına ilişkin bilimsel ve görsel bir kayıt yoktu. Su çıkışı araştırma notlarında, çatlaklardan sızan suyun yukarıya çıkarken zamanla dağıldığı, bu dağılmaya bağlı olarak mikrobiyalitin dallandığı, tepe noktaya ulaşıncaya kadar da su içinde görülemeyecek kadar zayıfladığı şeklinde ifade ediliyordu.

Prof. Sarı ve ekibi araştırmalarında boyları 8-12 metre arasında değişen mikrobiyalitlerin tepe noktalarının adeta bir su borusu gibi açıldığını ve buradan su çıktığını video ve fotoğraflarla tespit etti.

Mikrobiyalitler dünyadaki en yaşlı yaşam formu olarak bilinir. Kayaç gibi görünmelerine rağmen aynen mercanlar gibi yaşayan ekosistemlerdir.

Ancak mercanların aksine mikrobiyalitlerin sert karbonat yapıları iskelet değildir, biyokimyasal çevredeki mineralizasyonun bir sonucu olarak oluşur.

Endemik Akşam yıldızları

Ülkemiz bitki çeşitliliğine bu ayki örneğimiz akşam yıldızları. Akşam yıldızlarını ilginç kılan ve bu sayımızda yer almalarını sağlayan özellikleri ülkemizde yaşayan türlerinin %70'inin endemik olması. Diğer bir deyişle bu türler ülkemizin dışında başka hiçbir yerde yaşamıyor.

Akşam yıldızlarının tüm dünyada altmıştan fazla türü var. Ülkemizde bilimsel kaydı verilen otuz bir türden yirmi ikisi endemik. Ülkemiz dışında doğal olarak Kuzey yarıkürenin ılıman kuşağında, Orta ve Güney Avrupa'da, Kafkasya'da, Çin'in batı bölgelerinden Moğolistan'a kadar geniş bir bölgede yayılış gösteriyor. Bu kadar geniş yayılış göstermesine karşın tür sayısı çok azdır. Akşam yıldızları turpgiller (Brassicaceae) ailesinin üyeleridir ve çok yıllık otsu bitkilerdir. Boyları 100 cm ya da daha fazla olabilir. Pembe, mor, beyaz başta olmak üzere farklı renkte çiçekleri olur. Yaygın olan *Hesperis matronalis* türünün uzun zamandan bu yana kültürü yapılıyor.

Hesperis pisidica: Dirmil akşam yıldızı

Fotoğraflar: Esra Ergin

Kaynaklar

- Güner, A., *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*, ANG Vakfı/Nezhat Gökyiğit Botanik Bahçesi, Kasım 2012.
- <http://bizimbitkiler.org.tr/v2/hiyerarsi.php?c=Hesperis>